

SAVAŞ ALANLARI VE TURİZMİ

Lütfi ATAY*
Barış YEŞİLDAG**

ÖZET

Savaş alanları milletler için çok önemli coğrafi mekanlardır. Günümüzde milyonlarca kişi savaş alanlarını farklı nedenlerle ziyaret etmektedir. Bu ziyaretlerin nedenleri farklılık gösterse de genelde manevi ve milli duyguların ön plana çıktığı gözlenmektedir. Ülkelerdeki ulus bilincini güçlendiren savaş alanlarına yönelik turizm etkinliklerinin sayısı ve önemi her geçen gün artmaktadır. Bu çalışma, savaş alanları turizmine ilişkin literatürdeki eksikliği gidermek amacı ile ikincil kaynaklardan derlenmiştir. Çalışmada, savaş alanları turizmine ilişkin kavramlar ve savaş alanlarının turizme açılması üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Savaş Alanları, Savaş Alanları Turizmi, Gelibolu Yarımadası

ABSTRACT

Battlefields are very important geographical places for the nations. Today, millions of people have been visiting battlefields for different reasons. Even if the reasons of visits vary, it is observed that moral and national sentiments are usually in the forefront. Tourism activities which strengthen the consciousness of the nation in countries are increasing and becoming more important every day. This study has been made to cover the gap of lack of literature relating to tourism in battlefields and the secondary sources have been used. The concepts related to battlefields tourism and the opening battlefield to tourism have been focused.

Keywords: Battlefields, Battlefields Tourism, Gallipoli

1. GİRİŞ

İnsanlığın var olduğu günden bu zamana kadar savaşlar insanların hayatında yer almıştır ve gerek bireyler gerekse toplumlar üzerinde çok köklü değişikliklere yol açmıştır. Savaş alanları, kaleler, donanma limanları, askeri müzeler askeri çekiciliklerin başında gelmektedir. Bu çekiciliklere bağlı olarak ortaya çıkan bir turizm çeşidi ise savaş alanları turizmidir. Savaşlar, coğrafi mekânda iz bırakmakta, bazen de bu izler sonradan inşa edilmektedir. Hiç kuşkusuz bu izlerin sadece fiziki olduğu da söylenemez. Günümüzde savaş alanları çok önemli bir turistik ürün haline gelmiştir.

Savaş alanları, dünyanın birçok yerinde yer almaktadır ve çok farklı yerlerde olsalar da bazı ortak özelliklere sahiptirler. Bu özelliklerin en önemlileri Hall ve Başarın (2009;7) tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

- Savaş alanları, hiç kuşkusuz tarihi ve kültürel öneme sahiptir. Bu öneme bağlı olarak da milli park ilan edilmektedirler.
- Belirli bir tarihte yaşanmış bir savaşın fiziksel olarak gerçekleştiği yerlerdir.

* Yrd.Doç.Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

** Profesyonel Turist Rehberi

- İçerisinde siperler, mevziler, karargâhlar, hastaneler gibi savaş esnasında kullanılmış mekanları barındırırlar.
- Savaş alanları toplumlar üzerinde derin izler bırakmışlardır.
- Savaş alanları birçok devlet tarafından koruma altına alınmıştır.
- Savaş alanları kültürel bir öneme sahiptir.
- Savaş alanları yeniden canlandırmalar ve restorasyonlar ile savaş alanları turizmüne açılabilir.
- Savaş alanları vatan sevgisi, ulus olma bilinci gibi manevi değerlere büyük katkıda bulunmaktadır.

2. SAVAŞ ALANLARI TURİZMİ KAVRAMI

Savaşlar insanlık tarihi kadar eskidir. Savaşlar insanların tarih boyunca hayatlarını etkilemiş hatta zaman zaman tüm insanlığın kaderini değiştirmiştir. Özellikle 20. yy'da yaşanan iki büyük dünya savaşı çok büyük acılara sahne olmuştur. Yakın tarihte yaşanan bu iki büyük savaş başta olmak üzere, birçok önemli savaşın gerçekleştiği alanlar bugün milyonlarca insanın dikkatini çekmektedir. İlk olarak anma törenleri ile başlayan savaş alanlarına yönelik bu hareket “Savaş Alanları Turizmi” olarak adlandırılabilen önemli bir turizm ürününün doğmasına yol açmıştır.

Bugün, İngilizce’de “Western Front” olarak adlandırılan ve “Batı Savaş Hattı” olarak Türkçeye çevirebileceğimiz Batı Avrupa’da (Fransa-Belçika) bulunan savaş alanlarına yönelik hareket 1950’li yıllardan sonra anma törenleri ile başlamış, başta Somme Bölgesi olmak üzere bugün her yıl milyonlarca insanın ziyaret ettiği, önemli turist çekim yerleri haline gelmiştir. Aynı şekilde Vietnam, Amerikan İç Savaşının yaşandığı bölgeler, II. Dünya Savaşı’ndaki Yahudi Kampları, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı çok önemli savaş alanlarıdır.

Savaşlar, toplumların hayatları üzerinde çok yönlü etkiler yapmıştır. Turizm faaliyeti de savaşların çeşitli etkileri altında kalmış, onlardan etkilenmiştir. Savaş alanları geçmiş bir tarihte savaşların meydana geldiği yerlerdir. Savaş alanları ziyaretleri, son yıllarda turizm içerisinde en çok artış gösteren ziyaretlerdendir. Savaşların turizm faaliyetine bir katkısı da askeri çekiciliklerin ortaya çıkmasıdır. Bu çekiciliklere bağlı olarak ortaya çıkan bir turizm çeşidi ise savaş alanları turizmidir. Günümüzde savaş alanlarının birçoğu milli park alanı olarak ilan edilmiştir. Savaş alanlarını korumanın en etkili biçimi milli parklardır. Milli parklar gerek fiziki çevre gerekse kültürel çevre açısından büyük çeşitliliklere sahip olabilmektedirler. Milli parklar insanların duygusal, kültürel ve fiziki yenilenme sahalarıdır. Coğrafi görünümde çeşitliliğin hakim olduğu bu alanlar, gelecek kuşaklar için saklanan doğal miras kadar, milletler için önemli olan kültürel mirasın da mevcut olduğu yerlerdir (Aliagaoglu 2008; 89).

Medeniyetler tarihi, sıklıkla savaş tarihi ile ifade edilmektedir. Savaş alanlarının bulunduğu yerler içerisinde, tarihi değiştirenler olmasına rağmen çoğu hatırlanmamaktadır. Amerikan İç Savaşının yaşandığı 10 bin’den fazla yer içerisinde sadece çok azı halkın ziyaretine ve de takdirine açılmıştır (<http://cwar.nps.gov/civilwar>, 26/05/2010).

Savaş alanlarını ziyaret, geçtiğimiz on yıldaki en hızlı büyüyen turizm fenomeni olmuştur (Hall ve Başarın 2009; 1). İlk olarak gaziler ve ailelerce kendilerine bir anlam ifade eden yerlerin ziyareti ile başlamıştır. II. Dünya Savaşı’ndan sonra hava yolculuğundaki önemli gelişmeler ile birçok asker, hayatlarını yitirmiş olan asker

arkadaşlarına evlada demek amacı ile savaştıkları alanlara dönme isteği duymuştur. O'Bannon'a göre (2006; 1) birçok turistin savaş alanları ile ilgilenmelerinin nedeni, tarihin gerçekleştiği yerleri görmektir.

Waterloo, Gettysburg, Pearl Harbour, Iwo Jima, Normandi, Batı Cephesi ve Çanakale Cephesi gibi savaş alanları, milyonlarca insanın ziyaret ettikleri bir turizm alanı haline gelmiştir. Belçika'daki Waterloo, nerdeyse iki asırdır Belçika'nın turizmde en çok ilgi çeken yeri olmuştur. Seaton (1996:151), bütün İngiliz ziyaretçilerin, Waterloo ziyaretinden eve dönerken büyüklük, erdem, kahramanlık gibi değerleri olarak eve döndüklerini vurgulamaktadırlar.

Seaton (1996), ilk kez savaş alanları ile ilgili olarak thana tourism ve dark tourism kavramlarını ele almıştır. Keder Turizmi olarak da adlandırılabilir olan "Dark Tourism" kavramı, Stone ve Sharpley (2008; 574) tarafından detaylı anlatılmıştır. İnsanları ölümle bağlantılı yerleri ziyarete iten nedenlerin neler olduğu çok açık olmasa da, savaş alanlarına yönelik ziyaretlerin nasıl ve neden gerçekleştiği, kimler tarafından desteklendiği, politik, eğitim ya da eğlence amaçlı olup olmadığı soruları zihinleri meşgul etmektedir (Ashworth ve Hartmann, 2005; 152).

Bu konuda yapılan çalışmalara bilim adamları farklı tanımlamalar yapmışlardır. İlk olarak Seaton 1996 yılında "Thanatourism" teriminin tanımını yapmış, kelimenin çıkış noktasını "Thanatopsis" olarak ifade etmiştir (Seaton 1996; 240). Yazar, ölüm ile anılan yerleri görmek için insanları seyahate iten bir tutkudan da bahsetmektedir. Kurban ile direk bir bağ olmadığı takdirde felaket alanlarını ziyaret, thanatourism'in en sade şekli olarak ifade edilmektedir (Lisle 2004; 3). Seaton (1996; 240) Keder Turizmi tipolojisini 5 grupta ele almaktadır:

Geçmişte özellikle halk önünde gerçekleştirilen idam ve gladyatör dövüşleri alanlarına yönelen seyahatler birinci grubu, toplu katliam ya da ölüm alanlarının yaşandığı yerlere yönelik ziyaretler ikinci grubu oluşturmaktadır. Holokost Kampları II. Dünya Savaşı esnasında milyonlarca Yahudi'nin toplandığı ve Yahudi soykırımının yapıldığı kamplardır (Ashworth ve Hartmann 2005; 150) ve ikinci gruba örnektir. Üçüncü grup, mezarlık, türbe ve savaş anıtları gibi savaşta ölenlerin toprağa defnedildiği yerler ve anıtlardır.

Ölümün de sembolleştirildiği, olayların gerçekleştiği yerler dışında kurulmuş olan savaş materyallerinin sergilendiği yerler dördüncü gruba girmektedir ve bu gruba da özellikle asker üniformaları, eşyaları ve elbiselerinin sergilendiği müzeler girmektedir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde yer alan Kabatepe Tanıtım Merkezi ve Müzesi bu gruba bir örnektir. Müze içerisinde çok sayıda savaş malzemesi ve belgeler sergilenmektedir. Foley ve Lennon (1999; 198), Washington'da Holocaust Memorial Museum'da kalıcı bir sergi ile ilgili yazılar yazmışlardır. Beşinci grup ise savaşta kaybedilenlerin anıldığı organizasyon ve törenlerdir. Gelibolu Yarım Adası'nda düzenlenen 18 Mart Törenleri ve 25 Nisan Şafak Ayini ile Sarıkamış'ta düzenlenen anma törenleri bu tip törenlere en güzel örneklerdir. Savaş alanları sahip oldukları özelliklerle önemli turizm destinasyonlarına dönüşebilmektedirler.

Kaya (2006), "Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları" isimli yüksek lisans tezinde Thenatourism kavramını "Ölüm Turizmi" olarak isimlendirmiştir (Kaya, 2006; 47). Foley ve Lennon (1996; 198) ise aynı konuyu "Dark

Tourism” olarak adlandırmıştır. Erdem (2006), Avusturyalı ve Yeni Zelandalıların Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’ni ziyaret nedeninin sadece keder ve ölüm olmadığını, dark turizm ve heritage turizminin farklılıklarının olduğunu belirtmiş ve savaş alanlarına yönelik ziyaretlerin sadece ölümün yaşandığı yerleri görmek arzusu olmadığı bu tür ziyaretlerin farklı nedenleri olabileceğini belirtmiştir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’ni ziyaretlerinin asıl nedeninin Avustralya ve Yeni Zelanda kimliklerinin Gelibolu Yarımadası’nda gerçekleşen Çanakkale Savaşı’nda doğduğu vurgulanmaktadır (Erdem, 2006; 4). Bilim adamları, İngilizce dark tourism, thana tourism, pilgrimage tourism ve secular tourism gibi kavramlarla konuyu ifade etseler de, konunun savaşlarla ilgili olan özelliklerinden dolayı savaş alanlarına yönelik turizm hareketleri “Savaş Alanları Turizmi” olarak incelenebilir. Doğaner (2006) savaş alanları turizmini, insanların tarihsel ve güncel savaşların mekânlarını ve kalıntılarını görme isteğinin ortaya çıkardığı bir turizm çeşidi olarak tanımlamaktadır.

Savaş alanları turizminin diğer bir boyutu ise, ziyaretçilerin savaş alanları destibasyonları ekonomilerine olan önemli katkılarıdır. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki savaş alanlarının gelişimini araştıran Smith (1998)’e göre, savaşlar, manevi, askeri, politik turizmi canlandırmaktadır. Savaşla alakalı turizm çekiciliklerinin, savaş alanları turizminde çok önemli olduğu bilinmektedir (Smith, 1998; 202).

Savaş alanlarının ziyaret edilme nedenleri akademisyenler tarafından da araştırılmış, birçok farklı nedenin insanları savaş alalarına çektikleri görülmüştür. Savaş alanlarının ziyaret edilme nedenleri yapılan bir araştırmaya göre (Hall ve Başarın 2009; 9);

- Tarihe olan ilgi
- Belirli bir mezarı ya da mezarlığı ziyaret etme isteği
- Herkeşçe bilinen bir kahramana ait bir mezarı ziyaret etme isteği
- Yapılan fedakârlığa minnettarlık duyma
- Tanıdık bir şehit için yas tutma
- Şehitleri ve savaşta ölenleri ve gazi olanları hatırlama
- Savaşın kendisini anlama
- Belirli bir askeri hatırlama
- Zaferi kutlama ve hatırlama duygusu
- Savaşın kendisini daha iyi anlama
- Savaş ile ilgili anıt ve mezarlıkları ziyaret etme isteği ve
- Tarihe bakışı daha iyi anlama şeklinde ifade edilmektedir.

3. SAVAŞ ALANLARININ TURİZME AÇILMASI

Savaş alanları, ilk yıllarda anma törenleri ve yıldönümlerine ev sahipliği yapmıştır. Amerikan İç Savaşı’nda önemli bir savaş olan Gettysburg Savaşı’nda 4500 asker hayatını kaybetmiş, 1863 yılında ise bu askerler için anma törenleri başlamıştır. Gelibolu Yarımadası’nda bulunan Britanya-Anzac (The Australia and New Zealand Army Corps) Mezarlıkları 1919-1930 yılları arasında tamamlanmıştır (Anzac=Anzak). Buraya olan ziyaretler ise 1950’li yıllarda başlamıştır. 1973 yılında Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park ilan edilince bölge koruma altına alınmış ve özellikle Çanakkale Savaşları’nın 75. Yıldönümü kutlamaları ve sonrası ise bölgeye gelen ziyaretçi sayısında artışlar görülmüştür. Savaş alanlarının turizme açılması 1970’lerden sonra başlamıştır. 1990’lı yıllardan sonra ise savaş alanları çok önemli bir turistik ürüne dönüşmüştür.

3.1. Dünya’da Savaş Alanlarının Turizme Açılması

Dünya’da savaş alanlarının turizme açılması, 1950’li yıllardan sonra başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde, iç savaş sonrası savaş mezarlıklarının ziyareti aslında savaş alanları turizminin ilk örnekleri sayılabilir. I. Dünya Savaşı Batı Cephesinin önemli bir savaş alanı da Somme’dir. 1970’li yıllardan sonra insanların ekonomik refahlarının artması, genel anlamda turizmin gelişimi ile birlikte, savaş alanlarına olan ilgiyi de artırmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki iç savaş alanları bugün koruma altındadır ve milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Özellikle Amerikan İç Savaşında bir dönüm noktası olan Gettysburg Savaş Alanı, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti tarafından bir milli parka çevrilmiştir ve her yıl milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir (<http://www.nps.gov>, 29/05/2010).

3.2. Türkiye’de Savaş Alanlarının Turizme Açılması

Türkiye’de savaş alanlarının turizme açılması savaş alanlarının milli park ilan edilmesi ile beraber başlamıştır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, 26 Mayıs 1973 tarih ve 7/6477 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile orman rejimine alınmış ve 2 Kasım 1973 tarihli Orman Bakanı onayı ile Çanakkale ili Eceabat ilçesi sınırları içinde Akbaş ile Ece limanı arasındaki hattın güneyinde kalan 33.000 hektarlık alan Milli Park olarak ayrılmış ve ilan edilmiştir (<http://www.gelibolutarihimilliparki.gov.tr/#Genel%20Bilgiler>, 28/05/2010).

1970’li yıllarda anma törenleri ve yıldönümleri kutlamaları ile başlayan ziyaretçi trafiği 1990’lı yıllarda artmış, iç turizmin gelişmesine paralel olarak, savaş alanlarına olan talepte önemli bir artış olmuştur. Özellikle 4533 numaralı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanununun 2000 yılında yayınlaması ile Milli Park alanının korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve uzun devreli gelişme planına göre yapılması resmiyet kazanmıştır (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1110.html>, 28/05/2010).

Bu ziyaretlerin odak noktası Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’dır. İkinci sırada ise İstiklal Savaşı Anıtları ve mezarlıkları gelmektedir. Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Savaşının geçmiş olduğu Kocatepe, Beytepe, Belentepe, Kurtkayası, Kalecik Sivrisi, Erkmantepe, Çiğiltepe, Tınaztepe, Zafertepe, Berberçamtepe, Adatepe gibi alanlar ile Büyük Kalecik, Çalköy ve Dumlupınar gibi yerleşim alanlarını da içine alarak, Murat dağlarının doğuya bakan yamaçlarına kadar uzanan, tarihi savaş alanlarının korunması, mevcut ve gelecek nesillere aktarılması, öğretilmesi ve tanıtılması amacı ile, Bakanlar Kurulunun 31.08.1981 tarih ve 8/3580 sayılı kararları ile Başkomutan Milli Parkı kurulmuştur. Milli Park sahasının büyüklüğü 40769 hektardır. Kocatepe ve Dumlupınar olarak iki bölümden oluşturulmuştur. Milli Park içinde 10 adet anıt ve şehitlik, 1 adet tanıtım parkı ve 2 adet müze bulunmaktadır (<http://afyon.cevreorman.gov.tr>, 30/05/2010). İstiklal Savaşı Alanları, henüz Gelibolu Yarımadası tarihi Milli Parkına yapılan ziyaretler kadar yoğun ziyaret edilmese de, gelecekte yoğun bir şekilde ziyaret edileceği öngörülmektedir (Kılıç ve Akyurt, 2011; 256).

Savaş alanlarında çeşitli savaş malzemelerinin ve asker hatıralarının sergilendiği müzeler mevcuttur. Savaş alanları müzeleri içerisinde Anıtkabir ve Anıtkabir altında yer alan müze, çok profesyonelce tasarlanmış ve Türkiye’deki en çok ziyaret edilen müzelerden birisidir.

4. SAVAŞ ALANLARINDA TURİZM ETKİNLİKLERİ

Birçok önemli olaya sahne olmuş savaş alanları, çeşitli nedenler ve motivasyonlar ile milyonlarca insan tarafından ziyaret edilmektedir. Savaş alanları hükümetlerin, sivil toplum kuruluşları, çeşitli vakıf ve derneklerin çabaları ile birçok turizm etkinliğine sahne olmaktadır. Bunların başında ise anma törenleri gelmektedir. Anma törenleri ile beraber gerçekleştirilecek özel organizasyonlarla binlerce insan için turizm etkinlikleri düzenlenebilmektedir.

4.1. Anma Etkinlikleri

Tarih içerisinde yaşanmış önemli olaylar ve tarih de iz bırakmış önemli insanlar, insanoğlu tarafından unutulmamaktadır. Bu olaylar ve kişiler tarih içinde insanoğlunun kaderine etki etmişlerdir. Anma etkinlikleri, özel bir tarih, olay veya toplumlar üzerinde iz bırakmış insanların hatırlanması amacı ile yapılan etkinliklerdir. 10 Kasım Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıldönümü anma etkinliği, 18 Mart tarihinde ve 25 Nisan'da düzenlenen etkinlikler anma etkinliklerine örnek olarak verilebilir. 18 Mart Çanakkale Zaferi Anma etkinliği, 25 Nisan Anzak Şafak Ayini Anma Törenleri vb. gibi törenler, ulus kimliğinin oluşması ve bu kimliğin gelişmesine katkıda bulunan önemli günlerdir.

Anma etkinlikleri çok ciddi organizasyon gerektiren aktiviteler olarak dikkat çekmektedirler. Mekânsal ve zamansal yoğunlaşmayı gerektiren anma etkinlikleri çok sayıda ziyaretçiyi savaş alanlarına çekmektedir. Duygusal yoğunluğa odaklı bu tür turistik faaliyetlerde savaş alanlarının daha etkin tanıtılma imkânları da artmaktadır.

4.2. Özel Organizasyonlar

Özel organizasyonlar, özel etkinliklerdir. Etkinlik müdürleri ve birçok kişi ve kurumun ortak çalışmaları ile oluşturulurlar. Özel organizasyonlar belli bir plan çerçevesinde gerçekleşir. Belli bir bütçe ile bir etkinliğin organize edilmesidir. Anma etkinlikleri, özel organizasyonlar gerektirir. Özel organizasyonlar bir düğün olabileceği gibi binlerce kişinin katıldığı sportif karşılaşmalar, müsabakalar ya da olimpiyat oyunları gibi devasa nitelikli özel etkinlikler de olabilir.

Çanakkale'de uluslararası dostluk ve barışı yaşatıp tanıtmak amacıyla organize edilen ikinci Opet Gelibolu Barış Koşusu 23 Nisan 2010 tarihinde yapıldı. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nda Anzak Koyu'ndan saat 14.00'de başlayan koşu, 15 kilometrelik parkur sonunda Eceabat İlçesi'nde Opet Tarihe Saygı parkında sona etmiştir. Koşuya bin kadar sporcu ile beraber milli atlet Elvan Abeylegesse'de katılmıştır (<http://www.opet.com.tr/tarihessaygi/hakkinda.html>, 16/05/2010).

Her yıl Eceabat'ta başlayıp, Çanakkale iskelede sona eren Lord Byron yüzme yarışı ile 140 kadar sporcu Çanakkale Boğazı'nı yüzerek geçmektedir (Eceabat Belediyesi 2010). 2010 yılı içerisinde ilki düzenlenen ve Türkiye, Avustralya ve Yeni Zelanda hentbol takımlarının katıldığı Gelibolu Üçlü Uluslar Turnuvası başarı ile sonuçlanmıştır. Çanakkale Savaşı'nın yüzüncü yıl dönümünde düzenlenecek olan mini oyunlar, özel organizasyonlara örnek olarak verilebilir.

4.3. Sosyal Projeler

Sosyal projeler toplum menfaati gözetilerek farklı kurum ve kuruluşlarca gerçekleştirilen önemli projelerdir. Gelibolu Yarımadası'nda Opet tarafından başlatılan

ve yürütülen “Tarihe Saygı Projesi” çerçevesinde, parklar ve anıtlar yapılmaktadır. Gelibolu Yarımadası içerisindeki yerleşim alanları korunarak yıllar öncesindeki görünümü ziyaretçilere yaşatılmaktadır. Opet yaklaşık 6 milyon Türk lirası civarında harcama yaparak, Gelibolu Milli Park’ındaki yerleşim yerlerinin iyileştirmesi için çaba sarf etmiştir. Proje ile bir yandan yerel halkın yaşam seviyesi standardı artırılırken, diğer yandan da savaş alanlarını ziyarete gelenlere daha iyi hizmet sunulmasına destek vermiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Savaşlar insanlık tarihi kadar eskidir. Savaş alanları turizmi, 19.yy’da Waterloo savaş alanının ziyaret edilmesi ve Amerikan İç Savaşı’nda hayatlarını kaybeden askerlerin anılması için düzenlenen anma törenleriyle başlayan, zaman içerisinde çok büyük kitleleri harekete geçiren bir turizm hareketine dönüşmüştür. Günümüzde milyonlarca kişi savaş alanlarını farklı nedenlerle ziyaret etmektedir. Savaş alanlarına yönelik turizm faaliyetleri farklılık gösterse de genelde manevi ve milli duyguların ön plana çıktığı gözlenmektedir. Hükümetler, ülkelerdeki ulus bilincini güçlendiren savaş alanlarında düzenlenen anma törenleri ile savaş alanları turizmini teşvik etmektedirler.

Diğer turizm faaliyetlerinden farklı olarak savaş alanlarını ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin saygı, minnettarlık, şehitleri ve ölenleri hatırlamak gibi manevi değerlerle savaş alanlarını ziyaret ettikleri gözlenmektedir. Dolayısıyla, özel motivasyon unsurları ile gerçekleşen savaş alanlarına yönelik turizm talebinin çok önemli olduğu anlaşılmaktadır. Savaş alanlarına gelen turistlerin beklentilerinin karşılanması ve tatmin edilmeleri için turistik arz kapasitesinin de optimum düzeye çıkarılması gerekmektedir. Savaş alanlarının Milli park olarak korunması turistik altyapının ve üst yapının gelişiminin arzu edilir seviyede olmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle özellikle, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı başta olmak üzere, ülkemizdeki savaş alanlarının genel milli park ilkeleri çerçevesi dışında birer turizm destinasyonları da olduklarını dikkate alarak planlama ve geliştirme çalışmalarının yapılması gerekir.

Turizm sektörünün profesyonelleri olan seyahat acentalarının savaş alanlarına yönelik gezileri organize etmeleri çok önemlidir. Savaş alanlarına yönelik organize profesyonel seyahatlerle hem gelen ziyaretçilerin memnuniyetleri artırılmış olacak, hem de savaş alanlarında bilinçli turizm yapılmasına imkân sağlanabilecektir. Gelibolu Yarımadası Milli Parkındaki Alan Kılavuzluğu uygulamaları gibi (Atay, 2009), savaş alanlarında turizmin geliştirilmesi yerine, olumsuz etkilenmesine neden olacak yasal düzenlemelerden ve uygulamalardan kaçınılması gerekir.

6. KAYNAKLAR

- ALİAĞAOĞLU, Alparslan (2008). Savaş Alanları Turizmi İçin Tipik Bir Yer: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, *Milli Folklor Dergisi*, Yıl 20, Sayı 78.
- ASHWORTH and HARTMANN. (2005). *Horror and Human Tragedy Revisited: The Management of Sites of Atrocities for Tourism*, Cognizant, New York.
- ATAY, Lütfi. (2008). Alan Kılavuzluğunun Çanakkale İlindeki Uygulaması Ve İlgili Turizm Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Çanakkale.
- DOĞANER, Suna. (2006). Savaş ve Turizm: Troya ve Gelibolu Savaş Alanları, *Türk Coğrafya Dergisi*, (46), (s:1-21).

- ERDEM, Haluk. (2006). The Differences Between Dark and Heritage Tourism: The Case of Anzac, *Forth International Symposium on Business Administration*, Check Republic, Kalvina.
- FOLEY, M. Lennon. (1996). J.J. JFK and Dark Tourism: A Fascination With Assasination, *International Journal of Heritage Studies*.
- FOLEY, M. Lennon. (1999). J.J. Interpretation of Unimaginalbe: The US Holocaust Memorial Museum, Washington,DC, 'Dark Tourism', *Journal of Travel Research*.
- HALL, John. ve BASARIN, John. (2009). *Battlefield Tourism in Turkey: Motives For Attendance at Anzac Day Commemeration in Turkey*.
- KAYA, Ozan. (2006). *Ölüm Turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Ziyaret Motivasyonlarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma ve Sonuçları*.
- Kılıç, Burhan ve Akyurt, Hande. (2011). Destinasyon İmajı Oluşturmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (<http://sbe.gantep.edu.tr>) 10(1), (s: 209–232).
- LISLE, D. (2004). Gazing at Ground Zero: Tourism, Voyeurism and Spectacle, *Journal for Cultural*.
- O'BANNON, D.T. (2006). 'Battlefield Tourism' *The Dark Tourism Forum*, University of Lancanshire.
- SEATON, A.V. (1996). War and Thanatourism: Waterloo 1815-1914, *Annals of Tourism Reaearch*.
- SMITH, V. L. (1998). War and Tourism: An American ethnography. *Annals of Tourism Research*.
- STONE, P.R. and SHARPLEY.(2008). R. Consuming Dark Tourism: a Thanatological ,Perspective. *Annals of Tourism Research*, 2008

İnternet Kaynakları

- (<http://www.nps.gov> (29/05/2010)).
- (<http://www.gelibolutarihimilliparki.gov.tr/#Genel%20Bilgiler> (28/05/2010)
- (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1110.html> (28/05/2010)).
- (<http://afyon.cevreorman.gov.tr> (30/05/2010)).
- (<http://www.opet.com.tr/tarihesaygi/hakkinda.html> (16/05/2010)).
- (<http://cwar.nps.gov/civilwar> ((26/05/2010)